

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ Й НАУКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 14

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет технологій та дизайну, кафедра технологічної освіти
ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти»
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
Львівський медичний університет
Міжнародна благодійна організація «Лідер Якості»
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України
Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży (Польща)

Dragomanov Ukrainian State University
Faculty of technology and design, Department of technological education
Subdivision “Lviv Educational and Scientific Center for Professional Education”
Danylo Halytsky Lviv National Medical University
SS of NULES of Ukraine “Berezhany Agrotechnical Institute”
Lviv Medical University
International charity organization “Leader of the Quality”
State scientific institution “Institute of Modernization of the Content of Education”
of the Ministry of Education and Culture of Ukraine
Lomza International Academy of Applied Sciences

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ Й НАУКИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 14

**MODERN TRENDS IN DEVELOPMENT OF EDUCATION
AND SCIENCE: PROBLEMS AND PERSPECTIVES**

COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

Issue 14

Київ – Львів – Бережани – Ломжа

2024

Kyiv– Lviv – Berezhany – Łomża

2024

УДК: 37. 01 : 001

ISSN 2663-9718

Сучасні тенденції розвитку освіти й науки : проблеми та перспективи: зб. наук. праць / [гол.ред. Ю.І. Колісник-Гуменюк].
Київ – Львів – Бережани – Ломжа, 2024. Вип. 14. 240 с.

Головний редактор:

Колісник-Гуменюк Ю.І., доктор педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Редакційна колегія:

Кільдеров Д.Е., доктор педагогічних наук, професор (м.Київ, Україна)

Харламенко В.Б., кандидат педагогічних наук, професор (м.Київ, Україна)

Литвин А.В., доктор педагогічних наук, професор (м. Львів, Україна)

Руденко Л.А., доктор педагогічних наук, професор (м. Львів, Україна)

Жибак М.М., доктор економічних наук, професор (м. Бережани, Україна)

Олійник П.В., доктор фармацевтичних наук, професор (м. Львів, Україна)

Голіяд І.С., кандидат педагогічних наук, професор (м.Київ, Україна)

Шарлович З., кандидат педагогічних наук (м. Ломжа, Польща)

Копельчак М.П., кандидат педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Чаплик В.В., кандидат медичних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Гуменюк О.М., кандидат педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Гуменюк В.В., доктор педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Гурська І.С., кандидат економічних наук, доцент (м. Бережани, Україна)

Технічна верстка:

Гуменюк В.В., доктор педагогічних наук (м. Львів, Україна)

Переклад англійською мовою:

Гуменюк В.В., Дубовик О.В. (м. Львів, Україна)

У збірнику наукових праць відомі дослідники, педагоги-практики середніх загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних навчальних закладів, працівники закладів вищої освіти I-II і III-IV рівнів акредитації висвітлюють теоретичні й прикладні аспекти впровадження сучасних інформаційних технологій та інноваційних методів навчання у підготовці кваліфікованих робітників, молодших спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів і магістрів.

Статті збірника подано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Видання розраховане на науковців і педагогів-практиків загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, працівників інститутів післядипломної педагогічної освіти.

© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024

© ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти», 2024

© Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2024

© ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут», 2024

© Львівський медичний університет, 2024

© Міжнародна благодійна організація «Лідер Якості», 2024

© Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, 2024

© Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, 2024

© Автори статей, 2024

3. Зонь В. В. Основи виховання волі курсантів вищих військових навчальних закладів Міністерства оборони України. *Збірник наукових праць Військового гуманітарного інституту Національної академії оборони України*. Київ : Вид-во ВГІ НАОУ, 2001. С. 272–281.
4. Кільдеров Д., Приходько Ю., Черних Ю. Законодавство у галузі військової освіти України: стан, проблеми та шляхи реформування. *Військова освіта*. Київ : Вид-во НУОУ, 2022. № 2(46). С. 114–124.
5. Кошопал О. Ф. Громадянське виховання старшокласників у процесі історико-краєзнавчої діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Херсон, 2005. 22 с.
6. Кучерявий А. О., Бура Ю. С. Спільні та відмінні цілі й принципи виховання майбутніх фахівців у вищих педагогічних та військових навчальних закладах. *Військова освіта*. Київ : Вид-во НУОУ, 2018. № 1(37). С. 165–170.
7. Мосіяшенко В. А. Українська етнопедагогіка : навчальний посібник. 2-ге вид., стер. Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. 174 с.
8. Пашкова О. Трансформація поглядів на історичну тематику у військово-патріотичному вихованні в Україні (1991–2013). *Військова освіта*. Київ : Вид-во НУОУ, 2020. № 1(41). С. 222–232.
9. Райко В. В., Мірошніченко В. І. Використання військової символіки у системі патріотичного виховання майбутніх офіцерів-прикордонників. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця, 2010. Вип. 23. С. 75–79.
10. Чурмантаєв П. С. Науково-педагогічні засади національно-патріотичного виховання майбутніх офіцерів пенітенціарної служби України. *Військова освіта*. Київ : Вид-во НУОУ, 2017. № 1(35). С. 250–259.

УДК 378.13

Кубська Лариса, викладач

УДУ ім. М. Драгоманова, м. Львів, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕДІАПЕДАГОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ОСВІТЯН

У статті розглянуто медіапедагогічну діяльність освітян у контексті сучасності, зокрема формування здатності оцінювати, опрацьовувати інформацію, сприймати її в неспотвореному вигляді, розрізняти фейки та маніпуляції. Проаналізовано проекти для розвитку медіаграмотності педагогів, онлайн-сервіси, створені у співпраці з громадськими організаціями для захисту дітей від насильства в цифровому просторі.

***Ключові слова:** медіапедагогічна діяльність, медіаграмотність, критичне мислення, інформація, онлайн-ризик.*

Kubaska Larysa, teacher

Ukrainian M. Dragomanov State University, Lviv, Ukraine

CURRENT TENDENCIES IN THE DEVELOPMENT OF MEDIA- PEDAGOGICAL LITERACY OF EDUCATORS

The article examines the media-pedagogical activity of educators in the context of modernity, in particular, the formation of the ability to evaluate, process information, perceive it in an undistorted form, distinguish fakes and manipulations. Projects for the development of media literacy of teachers, online services created in cooperation with public organizations to protect children from violence in the digital space were analyzed.

Keywords: *media pedagogical activity, media literacy, critical thinking, information, online risks.*

Одним із найважливіших напрямів сучасної системи освіти України в умовах війни є формування медіаграмотності та критичного мислення, оскільки війна йде і на інформаційному фронті.

Медіаосвіта допомагає усвідомити способи використання масової комунікації в суспільстві; аналізувати медіатексти та критично оцінювати запропоновані в них цінності, політичні, соціальні, зокрема освітні, комерційні та культурні інтереси, а також створювати і поширювати через мережу власні медіатексти.

«Медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання, стають засобом дистанційної і джерелом неформальної освіти. До цього додаються недосконалий захист дитини від медіаконтенту, що може шкодити її здоров'ю та розвитку, відсутність механізмів ефективної саморегуляції інформаційного ринку, які не допускали б недоброякісної медіапродукції, низькоморальних ідеологем та цінностей, інших соціально шкідливих інформаційних впливів» [3].

Важливим завданням для освітян є формування у різних категорій населення здатності оцінювати, опрацьовувати інформацію, сприймати її у неспотвореному вигляді, розрізняти фейки та маніпуляції, а також розвивати медіаграмотність в учнів і студентів.

Актуальність цього питання засвідчують дослідження, що присвячені медіаосвіті та медіаграмотності, зокрема В. Іванова, І. Колеснікова, А. Литвина, Г. Онкович, Б. Потятиника, О. Волошенюк та ін.

Метою нашої статті є огляд медіапедагогічної діяльності освітян як потреби сучасного суспільства, впровадження медіаграмотності в освіту, формування переліку онлайн-сервісів для захисту дітей від насильства в цифровому просторі.

На підвищення фахового рівня педагогів відповідно до потреб часу та стандартів спрямована система післядипломної педагогічної освіти. на базі якої зазвичай впроваджується медіаграмотність. Потужним механізмом підвищення медіаграмотності для освітян є самоосвіта, на результативність якої впливають

особисті якості педагога, його прагнення до формування власного медіаіміунітету.

До показників особистісного розвитку медіаіміунітету педагогів належать розуміння вимог сучасного інформаційного суспільства, здатність швидко орієнтуватися в різних інфопросторах освітньої діяльності завдяки самовдосконаленню та постійному навчанню, здатність адекватно оцінювати власну медіаграмотність (враховуючи інформаційну безпеку), здатність до медіаторчості на основі власного досвіду, що відкриває можливості для оновлення змісту та методів навчання.

Існує чимало думок щодо оцінки розвитку медіаграмотності, орієнтовані на знаннях і вміннях. Професор Віктор Рибаченко на одній із освітянських конференцій презентував власну шкалу розвитку медіаграмотності. На його думку, треба використовувати терміни «медіанеграмотність», «медіаграмотність», «медіакомпетентність», «медіасуб'єктність», «медіагедоніст», «медіааскетизм» і «медіаснобізм».

Зокрема, В.Рибаченко дає такі визначення запропонованим термінам: медіанеграмотність – нерозбірливий споживач медіапродуктів; медіаграмотність як нестійка всеядність; медіакомпетентність як медіацінитель контексту; медіасуб'єктність як здатність бачити грубу дезінформацію; медіагедоніст – носій високої медіакультри, критичного мислення, творець медіапродукту. І як відгалуження – медіааскетизм і медіаснобізм [5].

Проте медіаграмотність в освіту впроваджується поступово, подеколи – у вигляді експерименту, інколи – хаотично. Варто зазначити, що активним помічником у впровадженні медіаосвіти є громадські організації, які швидше адаптуються до умов і викликів суспільства, проводять для освітян волонтерсько-освітні проєкти, тренінги, вебінари, видають посібники з медіаграмотності.

Один із найбільших проєктів – «Вивчай і розрізняй» – допомагає впроваджувати навчальні матеріали, що стають компонентами шкільних освітніх програм і допомагають розвивати критичне мислення, аналізувати медіатексти [2].

Протягом останніх років з'являється корисний контент для молодшої аудиторії. Розглянемо кейси, що впроваджені у 2024 році.

На платформі «Дія.Освіта» презентували освітній серіал про медіаграмотність «Як захиститись від фейків і дезінформації» [4]. Мета серіалу – покращити навички критичного мислення та протидії ворожій пропаганді.

Проєкт «StopFake» запусив телеграм-бот для автоматичної перевірки фейків [6].

Крім фейків, у практичній медіапедагогічній діяльності важливо вміти визначати переваги та загрози, які є перед молоддю (кібербулінг у віртуальному світі, соціальні мережі як спрощені форми комунікації, зокрема з метою знайомства). Неконтрольований і незнайомий віртуальний світ спричиняє гальмування формування в дитини пізнавальних процесів (уваги, пам'яті, мислення), пов'язане зі зловживання медіа змалечку.

За дослідженнями науковців, діти, що проводять за екраном більше семи годин на добу, отримують ушкодження мозку приблизно такого рівня, які можна побачити в людей після поранень у голову.

Ще одна небезпека – кібербулінг, тобто використання телефона, комп'ютера та інших гаджетів для цькування, яке розгортається у віртуальному світі, в кіберпросторі, зокрема в соціальних мережах.

Нововведення щодо безпеки дітей в інтернеті – чатбот, де зазначені основні ризики, на які можуть натрапити діти в мережі, і рекомендації, як діяти в тій чи іншій ситуації [1].

У чатботі представлені основні онлайн-ризики, покроковий план дій на випадок ризикованих ситуацій, рекомендації, як говорити з дитиною про онлайн-світ та яким чином налаштовувати гаджети дитини, щоб її подорож в інтернеті була безпечною та спокійною для самої дитини та її родини.

Отже, вважаємо, що формування навичок медіаграмотності суспільства повинно мати комплексний характер та опиратися на спільну діяльність людей різних поколінь. Загострення потреби в інтенсифікації розвитку медіаосвіти зумовлено необхідністю протистояти зовнішній інформаційній агресії та руйнівній зарубіжній пропаганді.

У цьому контексті важливою є активна діяльність громадських організацій, підготовка медіа та інформаційно грамотного педагога, який вміє критично мислити, здійснювати професійну діяльність із застосуванням медіатехнологій. Медіаосвіта має стати одним з головних чинників забезпечення відкритості освіти щодо сучасних швидко змінюваних знань і наближення змісту освіти до потреб повсякденного життя людини.

Список використаних джерел

1. ГО #Stop_сехтинг запустила чатбот щодо питань безпеки дітей в інтернеті. Детектор медіа. 29 березня 2024. URL : https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/34542/2024-03-29-go-stop_sextyng-zapustyla-chatbot-shchodo-pytan-bezpeky-ditey-v-interneti/.
2. Дорош М. Як розвивається медіаграмотність в Україні: вісім висновків зі щорічної конференції URL : <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/21021/2018-04-23>.

3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). URL : <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontsepsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya>.

4. На платформі «Дія.Освіта» презентували освітній серіал «Як захиститись від фейків і дезінформації». Детектор медіа. 20 лютого 2024. URL : <https://ms.detector.media/internet/post/34257/2024-02-20-na-platformi-diyaosvita-prezentuvaly-osvitniy-serial-yak-zakhystytys-vid-feykiv-i-dezinformatsii/>.

5. Особливості медіаосвіти дорослих в умовах війни / сайт Національної педагогічної академії. URL : <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/3234/>.

6. Проєкт StopFake запустив телеграм-бот для автоматичної перевірки фейків. Детектор медіа. 4 березня 2024. URL : <https://ms.detector.media/internet/post/34341/2024-03-04-proiekt-stopfake-zapustyv-telegram-bot-dlya-avtomatichnoi-perevirky-feykiv/>.

УДК 377.1

*Костинюк Іванна,
заступник директора з навчально-виховної роботи,
Львівський коледж будівництва архітектури та дизайну
Львів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПРИНЦИПІВ АДАПТИВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ РОБОТІ КОЛЕДЖУ

Розглянуто сутність адаптивного педагогічного менеджменту. Схарактеризовано базові принципи у навчально-виховній роботі коледжу: соціальної детермінації, гуманізації і психологізації, мотивації, стимулювання кадрів, нормативної відповідності, пріоритетного визнання розвитку людини, управління через самоуправління, бенчмаркінгу, науковості та компетентності, інформаційної достатності, аналітичного прогнозування, оперативного регулювання, зворотного зв'язку, наступності і перспективності, фінансової і ділової ініціативи. характеристика принципів у навчально-виховній роботі коледжу.

Ключові слова: менеджмент, управління, заклади освіти, педагогічний менеджмент, принципи, навчально-виховна робота.

*Kostyniuk Ivanna,
deputy director for educational work,
Lviv College of Construction, Architecture and Design
Lviv, Ukraine*

FEATURES OF THE PRINCIPLES OF ADAPTIVE PEDAGOGICAL MANAGEMENT IN THE EDUCATIONAL WORK OF THE COLLEGE

The essence of adaptive pedagogical management is considered. The basic principles in the educational and educational work of the college are characterized: social determination, humanization and psychologization, motivation, staff stimulation, regulatory compliance, priority recognition of human development, management through self-management, benchmarking, scientificity and competence, information sufficiency, analytical forecasting, operational regulation,